

Handläggare
Viveca Waak
Telefon: 08-508 31 935**Till**
Kulturnämnden
2020-04-21

Förslag på språkcentrum för jiddisch och romani chib. Svar på remiss från kulturdepartementet (Dnr KS 2020/418)

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegren
Chef kulturstrategiska staben

Sammanfattning

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel IX, ombetts att besvara remissen Institutet för språk och folkminnets rapport *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk*, Ds KS 2020/418.

I detta remissvar lämnar kulturförvaltningen synpunkter på vad inrättandet av språkcentrum för jiddisch och romani chib skulle innebära för minoritetsspråkbärare i Stockholms stad, för stadens bibliotek, och fria kulturliv. Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att inrätta språkcentrum för jiddisch och romani chib. Förvaltningen vill särskilt framhålla uppdraget att "stödja offentliga aktörers arbete och samverka med andra organisationer och aktörer inom området" som förekommer under båda förslagen. De tilltänkta språkcentrumen bedöms kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed ha påverkan även på Stockholms kulturliv. Dels genom att inspirera och stärka aktörer som vill genomföra program riktade särskilt till de nationella minoriteterna i Stockholm, dels genom att synliggöra frågan för större aktörer i samhället och för en bredare publik.

Underlag för beslut

- Remiss av Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk (Dnr KS 2020/418).
- Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk.

UTLÅTANDE

Remissen

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel IX, ombetts att besvara remissen Institutet för språk och folkminnets rapport *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk*, (Dnr KS 2020/418). Berörda remissinstanser, däribland kulturnämnden, har ombetts svara på remissen. Remisstiden sträcker sig till 15 maj.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samarbete med kulturförvaltningens övriga avdelningar.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 28 juni 2018 att ge Institutet för språk och folkminnen (Isof) i uppdrag att utreda formerna för hur språkcentrum för finska och meänkieli kan organiseras, samt utreda förutsättningarna för motsvarande funktioner för jiddisch och romani chib. Den 1 februari 2019 överlämnade Isof en delrapport till regeringen med förslag om att inrätta språkcentrum för finska respektive meänkieli. I sin andra delrapport föreslår Isof att språkcentrum, ett för jiddisch och ett för romani chib, inrättas inom ramen för myndigheten. Isof föreslår att båda språkcentrumen placeras i Stockholmsområdet. En styrgrupp med representanter från minoriteterna knyts till respektive språkcentrum. Delrapporten innehåller vidare förslag på uppdragets utformning, bemanning, och budget, samt en konsekvensanalys.

Rätten till minoritetsspråk

Utgångspunkten för modern svensk minoritetspolitik är *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk* (2009:724) som bland annat befäster att myndigheter ska främja, synliggöra och

tillhandahålla relevant information på de nationella minoritetsspråken.

I propositionen *En stärkt minoritetspolitik* (prop. 2017/18:199) lyfter regeringen språket och kulturens roll som kärna i de nationella minoriteternas identitet. Man fastslår också minoritetspolitikens centrala uppgift att säkra en fungerande överföring av språk och kultur mellan generationerna. Regeringen betonar vidare i riksdagsskrivelsen *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* (skr. 2017/18:282) vikten av långsiktighet i arbetet för de nationella minoriteternas språk och kultur.

Modellen med språkcentrum för revitalisering är sedan 2010 beprövad inom det samiska förvaltningsområdet med Sametinget som huvudman, och har uppnått goda resultat, enligt regeringens utredare. I delbetänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60) anför regeringens utredare att behovet av revitalisering av jiddisch och romani chib är minst lika stort som för finska och meänkieli, men ännu inte föregåtts av förstudier eller liknande underlag.

Uppgifter och uppdrag

Institutet föreslår att det främsta uppdraget för respektive språkcentrum ska vara att tillgodose målgruppens behov av att återta sitt språk. Språkcentrumen ska aktivt främja ökad användning av jiddisch och romani chib, bistå med sakkunskap samt utveckla metoder för att stärka minoriteternas förutsättningar att bruka och återta sina språk. Man har också i uppdrag att analysera språksituationen för minoriteterna och sprida kunskap, goda exempel och erfarenheter av språkrevitalisering. Barn och unga ska prioriteras särskilt och insatserna ska utgå från minoritetens behov.

Om regeringen fattar beslut om inrättade av språkcentrum för de fyra nationella minoritetsspråken finska, meänkieli, jiddisch och romani chib i enlighet med Isofs förslag, är institutets konsekvensanalys att de kommer att behöva en höjd anslagsnivå som en följd av högre personal- och lokalkostnader. Institutets interna organisation kan också behöva ses över.

Strategiskt arbete

Stockholms stad var 2016-2019 utvecklingskommun för romsk inkludering, men jobbar fortsatt med den strategi om romsk inkludering 2018-2022 som kommunfullmäktige antog i juni 2018. Strategin för romsk inkludering togs fram i samråd med

romska företrädare och berörda nämnder. Enligt den ska utvecklingsarbetet präglas av romsk delaktighet och egenmakt, principen om ickediskriminering samt kunskap om och respekt för romers historia, språk och kultur.

De nationella minoriteternas rättigheter berör samtliga delar av kulturförvaltningens verksamhet såsom biblioteken, kulturstödet, kulturskolan och stadens egna kulturevenemang och museer.

Bibliotekslagen föreskriver att biblioteken ska ägna de nationella minoriteterna särskild uppmärksamhet, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Strategiska satsningar på de nationella minoriteterna ingår som ett av förslagen i den nationella biblioteksstrategin, *Demokratins skattkammare*, som överlämnades till regeringen i mars 2019. Bland annat föreslås stöd till medieförsörjning och distribution av medier på de nationella minoritetsspråken.

Medier

Stockholms stadsbibliotek (SSB) tillhandahåller litteratur på samtliga nationella minoritetsspråk, däribland jiddisch och romani chib. SSBs åtagande avseende litteratur på de nationella minoritetsspråken finns beskriven i avdelningens mediepolicy.

SSB består av 40 bibliotek med ett gemensamt mediebestånd. Medier som inte finns att tillgå i de lokala bestånden kan beställas från övriga bibliotek. Vilka bibliotek som har de nationella minoritetsspråken representerade i sina lokala bestånd är avhängigt efterfrågan i bibliotekens närområde. Omfattningen av litteraturinköpen på de nationella minoritetsspråken styrs dels av efterfrågan, dels av tillgången på marknaden. Utgivningen av litteratur på de nationella minoritetsspråken är, undantaget finska, liten. Tillgången till medier på de nationella minoritetsspråken begränsas ytterligare av bristande utbud hos återförsäljare.

Program och insatser

Under 2019 beviljades SSB 2,6 mnkr via Kulturrådets satsning på Stärkta bibliotek för att bedriva ett utvecklingsarbete avseende att tillgodose de nationella minoriteternas behov av medier, aktiviteter och program som stärker och främjar deras respektive språk och kulturer. I ansökan ingick även att utbilda ett antal medarbetare i den läsfrämjande metoden Shared reading. Utbildningen kommer också att erbjuda platser till personer som tillhör de nationella minoriteterna. Tanken är att de efter avslutad utbildning välkomnas att hålla Shared reading grupper i SSBs bibliotek mot ett arvode. Detta är tänkt att ske i samverkan med

bibliotekarier för att bibliotekets hela bredd ska bli tillgängliggjord.

SSB kommer också under projektets gång att tillsammans med språk- berättar- och litteraturintresserade representanter från de nationella minoriteterna ta fram ett förslag på modell för hur de nationella minoriteterna lättare ska kunna påverka inköp av medier på samtliga nationella minoritetsspråk. Ytterst är det SSBs ledning som beslutar om projektets förslag till struktur ska implementeras.

Under 2019 har drygt 4,2 miljoner lån gjorts. Av dessa utgör 0,3 procent (ca 13 260 lån) av medier på de nationella minoritetsspråken vilket visar att SSB även når prioriterade målgrupper.

Medieinköp

SSBs medieinköp på jiddisch har ökat kraftigt sedan 2017, liksom på romani chib, trots en nedgång 2018.

Tabell: SSBs medieinköp på jiddisch och romani 2017-2019. Titlarna omfattar barn- och vuxenlitteratur, fack- och skönlitteratur samt tidningar, tidskrifter och filmer.

	2017	2018	2019
Romani chib	95	40	168
Jiddisch	9	26	65

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen har tittat på utredningens förslag utifrån förvaltningens egen verksamhet och uppdrag. Detta yttrande avser därmed inte att kommentera den föreslagna institutionen utifrån ett ekonomiskt eller juridiskt perspektiv. Detta gäller till exempel den föreslagna budgeten.

Kulturförvaltningen bedömer att minoritetsspråken jiddisch och romani chib kan vara i större behov av offentligt stöd än exempelvis det finska språket med tanke på att de är territoriellt obundna och därför inte har förvaltningsområdesstöd.

De tilltänkta språkcentrumen bedöms kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed ha påverkan även på Stockholms kulturliv. Dels genom att inspirera och stärka aktörer som vill genomföra program riktade särskilt till de nationella minoriteterna i Stockholm, dels genom att synliggöra frågan för större aktörer i samhället och för en bredare publik.

Förvaltningen vill särskilt framhålla uppdraget att "stödja offentliga aktörers arbete och samverka med andra organisationer och aktörer inom området" som förekommer under båda förslagen i Isofs rapport. Om de nya språkcentrumen etableras ser kulturförvaltningen gärna ett samarbete för att sprida kunskapen om stadens stöd till aktiviteter som stärker språken jiddisch och romani chib i Stockholm. Exempel på aktiviteter som bidrar till detta är SSBs Läxhjälp på romani chib till barn, unga och vuxna som studerar, liksom "Digitala första hjälpen" för vuxna och äldre på romani chib skulle bidra till att revitalisera språket och öka egenmakten, vilket är att verka utifrån Bibliotekslagens skrivningar om att stärka demokratin.

Kulturförvaltningen ser att löpande effektutvärderingar av språkcentrumens verksamhet är en viktig faktor för att nå de övergripande målsättningarna.

Bilagor

1. Remiss av Institutet för språk och folkminnets rapport (Dnr KS 2020/418).